

קונטרס
רמ"ח
אברים

Please Take

קונטרס
רמ"ה אברים

על

ספר ויקרא
ועל סדר התפלה

מאת
משה חנה קייזער

ניסן, תשע"ד
טורונטו

לכל עניני הקונטרס נא לפנות למספר טלפון:

(416)789-5500

או באי-מייל:

morkais@yahoo.com

הערות תתקבלנה בשמחה

קהל "בית דוב יוסף"

BAIS DOV YOSEF CONGREGATION

When I was approached by my good friend, long time mispalel in our Bais Hamedrash and Gabay Reb Moishe Kaiser Shlit"a, with the request of writing a letter of appreciation for his Kuntress "Ramach Aivorum" on Chidushei Torah on Parshas Hashavua, I was overwhelmed with feelings of deference and admiration for all the effort and diligence in creating this outstanding Kuntress and the great results obtained, the fruit of his constant learning and teaching Torah.

Quite some years back, knowing Reb Moishe to be a distinguished Talmid Chochom, who would always love to engage anyone in Shul in an interesting discussion on Parsha topics or challenge everyone with a surprising question, I asked him to deliver a Parshas Hashavua shiur, before Shacharis on Shabbos mornings. He graciously accepted, and since then his shiurim have become legend, in and out of town. I also encouraged him to write his Chidushim, so many could benefit from his learning and wisdom, I would like to see them all published and widely distributed for all to enjoy.

Reb Moishe has become a paradigm and example to follow, for people, who although engaged in work for livelihood, can still find enough time to grow in Torah learning, teach, and expand and increase their Torah knowledge to surprisingly high levels.

I sincerely wish him, mikerev leiv, all the hatzlocho and berocho he deserves. He should merit many years of Torah learning and teaching, and be meifitz Torah mitoch nachas and happiness, together with his mishpocho, and to continue making all the mispalelim, friends, and talmidim proud of his achievements.

Rabbi Abraham I. Bartfeld

3407-3409 Bathurst St.

Toronto, ON. M6A 2C1

416 789 5997

Rabbi Yisroel Edelman

בס"ד

YOUNG ISRAEL OF DEERFIELD BEACH

202 Century Blvd. Deerfield Beach, FL 33442
(o) 954-571-3904 © 954-789-0260 email: yidbrabbi@gmail.com

בס"ד

ראש חדש אדר א' תשע"ד

לכבוד האי גברא רבא, אין גומרין עליו את ההלל, ר' משה חנה קייזר שליט"א

שלום וברכה!

I have had the pleasure of perusing some of the works of R' Moshe Kaiser and his comments and Chiddushim on the insights of Rashi. His style is thoughtful and creative and develops an enhanced appreciation of Rashi and consequently the Torah itself.

Many seforim have been written to explain Rashi. The Lubavitcher Rebbe זצ"ל spoke extensively about Rashi's unique approach and how every detail in Rashi's commentary - even to the extent of which words he uses as the דיבור המתחיל, the citation of the name of the Tanna or Amora who gave a particular explanation, and the order in which he gives multiple explanations - is significant on a peshat level. Each of these, implicitly solves some problem that could occur to a five year old child studying Chumash. The Rebbe commented that the central theme is based on a rule that Rashi himself stresses about his commentary של מקרא לא פשוטו אלא לפשוטו 'I have come *only* to give the simple meaning.' Meaning that his comments primarily set forth the *peshat* way of learning and understanding the Torah's verses - so that, through the lens of his comments, pshat become clear and understandable even to a child who is just starting to study Chumash למקרא בן חמש at age five. This peshat approach of Rashi - and the fact that his every word of his leads to the simple meaning of the verse - is the hallmark of Rashi's approach. (Interestingly Rashi's commentary on Navi is not as exclusively pshat oriented perhaps because the target audience למקרא בן חמש is older at that point.)

What is pshat? Pshat means the understanding that comes from the text without adding concepts that are not required by the text - but the totality of the text, not just a specific verse in isolation. Sometimes the plain text stands on its own. Sometimes, it poses unanswered questions. This is the plain text telling you that you need to add a level of agada that is in harmony with the plain text, but is clearly not פשוטו של מקרא tells you. So Rashi adds ולאגדה המיישבת דברי המקרא.

With this being said, Reb Avraham ben HaRambam in his introduction to Ein Yaakov speaks of *five* levels of pshat (and drush) meaning that the simple text is not so simple after all!

Which leads us to Reb Moshe Kaiser's wonderfully scintillating insights which reveal new levels to the depth of Rashi's words. They are written in a clear reader friendly style and will surely add enthusiasm to all who study it.

May you have much success in the dissemination of your works.

בכבוד וברכה

Rabbi Yaakov Tzvi Blejer
Rosh Kollel, North Miami Beach Kollel
1062 NE 176th Terrace North Miami Beach FL, 33162
(305) 651-6659

ר"ח מרחשון תשע"ד

לכבוד ידידי הרב החשוב ר' משה חנה קייזער נ"י,

באתי להביע במכתב זה רגשי לבי בהזדמנן לפני קונטרס חידושי תורה שחיברת על פרשיות התורה. הלא המה דפים מלאים דברים נחמדים מזהב ומפז, וחידושים מתוקים מדבש. מחשבות היורדות לעומקה של הלכה ומבררים הענינים שבתורתנו הקדושה בדקדוק רב. ומה מאד מלאה לבי נחת רוח בשמעני דכל זה הוא עמל של שנים רבות שנתאחדו במקום אחד ע"י כתיבה תמידית בפנקסך המיוחדת לחידושי תורה. דברים הניכרים המה, שכל מה שנכתב בקונטרס הזה, ויעיד עליו ריעו לכל שאר הקונטרסים היוצאים מתח"י, בא מתוך נשיאות לבך הרחבה ומסירותך העצומה להרבצת תורתנו הקדושה. וגם שמחתי באומרים לי שהרה"ג ר' יעקב דוד המניק שליט"א סייע בידך בהוצאת הקונטרס לאור, וכבר נודע הוא בשער בת רבים שאין יוצא מתח"י דבר שאינו מתוקן.

יה"ר שתזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ושיתקבלו דבריך בכותלי ביהמ"ד בכל אתר ואתר,

בהוקרה רבה ובברכת הטוב והמטיב,

יעקב צבי בלכר.

Rabbi J. Simcha Cohen

Tel. 561-242-5147

February 6, 2012

13 Shevat 5772

Reb Moshe Kaiser's unique analysis of Rashi's commentary on Chumash generates an elevated sense of awe and intellectual respect for the sheer brilliance and sanctity of Rashi. Not only are Rashi's ideas and concepts subject to critical Talmudic scrutiny but also his phrases and usage of words. The reader becomes aware that Rashi's commentary on Chumash is not so easy to understand but has various levels of comprehension.

Reb Moshe Kaiser looks to Rashi on Chumash with the same zeal that litv'she Roshai HaYeshiva view a sugya of Gemora. His style of learning places us all back in the Bet HaMidrash of our Yeshiva days long ago. It's truly a wonderful experience to relive. I am positive that all who learn his Torah will not only benefit personally but will enjoy the process.

B'birkat kohan L'Levi,

Harav J. Simcha Cohen

HaRav Cohen is the recipient of the "Jerusalem Prize" presented in the presence of the President and Chief Rabbis of Israel in Jerusalem. He served as Mara D'Atra of the Mizrahi Kehilla in Melbourne, Australia as well as the Rav of Congregation Shaarai Tefila in Los Angeles, California and a number of other prominent congregations. He writes a weekly column, "Halachic Questions" for the Jewish Press and has published eight Sefarim on Jewish Law. His latest, "Jewish Prayer, The Right Way- Resolving Halachic Dilemmas (Urim Publications)

הקדמה

אודה ד' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, אלקים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה, הן בימי האד והן בימים שנתערבבו בהם קצת חושך, אם אמרתי מטה רגלי חסדך ד' יסעדני, עזר לי ברוחניות ובגשמיות מאז שהייתי ילד קטן עד היום שאני סבא המסובב בנכדים, ועם כל זה לא חלמתי שאזכה בחיי להוציא ספר של דברי תורה שיש בהם תועלת ללומדים ולבעלי בתים. ואמנם השלֵּת לא הסיר חסדו מאתי, ונתן לי אפשרות וכח לעסוק יותר בדברי תורה בשנים האחרונות. עד שזכיתי לדברים הרבה להיות מברר ומלבן, לפעמים רק בקושיות ולפעמים אף בתירוצים, בכמה פסוקים ופרשיות שבתורה הקדושה. עד שהרגשתי חובה לסדר את הדברים לדפוס בסגנון צח וברור, וב"ה זכיתי להכין לדפוס קונטרס רמ"ח אברים על חמשה חומשי תורה, וכעת לפרסם מתוכו את החלק שעל ספר ויקרא וסדר התפלה.

וברצוני להודות כאן להרב היקר של בית כנסת בית דוב יוסף בעיר טורונטו, הלא הוא הרב אברהם יצחק ברטפלד שליט"א, המנהיג את עדתו בראש מלא תבונה ובלב מלא חסד, והוא הואיל מטובו לשום בטחונו בי שאמסור שיעור בפרשת השבוע מדי שבת בשבתו חדשים לבקרים, עם חברים המקשיבים המתקבצים ללמוד תורה לפני תפילת שחרית, וחלק נכבד של חיבור זה הוא מדברים שנתלבנו בדיבוק חברים ופלפול תלמידים כחלק ממסירת אותו שיעור ברבים. ורב חלקו של הרב ברטפלד שליט"א בכל מה שזכיתי ואזכה עוד ללמוד וללמד. ואני אסיר-תודה לו ולכל המסכימים עמו שלקחו מזמנם לבקר את הקונטרסים ולכתוב דברי ברכה.

וכן עלי למסור ברכת יישר כח לכל אלא שנשאו ונתנו אתי בשיעור זה ללבן ולברר וגם כל מי שעבר על הדברים שנרשמו ומסר הערות לתועלת הבירור וההבנה, כי הרי הם הם מבקשי ד' וחובבי תורה, וכל העמל כדאי על מנת לפרסם דברי תורה בין אנשים היודעים איך להחשיב ואיך לחבב כראוי. וגם אודה מקרב לב להר"ר יעקב שמחה כהן, רב דבית הכנסת עץ חיים בעיר פאלם ביץ מערבי במדינת פלורידה, שהזמין אותי למסור שיעור בחומש ופירש"י כשהתארחתי שם.

ואחרון אחרון חביב, הרב יעקב דוד המניק שליט"א, מחבר ספר מרבה ישיבה על מסכת סוכה ועוד כעשרים ספרים, אשר זכיתי להיות מקושר אתו בעבודות האהבה כמעט שלשים שנה, והוא עבד אתי ועבר אתי על כל הפרשיות והעניינים שנידונו כאן, והוא היה אחראי על עריכת וסידור הדברים כדי שיצא דבר מתוקן הראוי לשכון באהלה של תורה, ואברכהו שיוכל להמשיך ביתר שאת וביתר עוז בעבודתו בהרבצת דברי תורה.

אלו דברי זעירא דמן חבריא, באימה וביראה ברתת ובזיעה מצד כבוד התורה, ובשמחת הלב מצד התענוג של ההשגות שבתורה.

משה חנה קייזער

ספר ויקרא

פרשת ויקרא

ויקרא א:א - ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר. עיין מה שכתבנו בזה בהערותינו על פרשת תרומה (כה:כא-כב).

קלו

ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר. (ויקרא א:א)

ויקרא אל משה. לכל דורות ולכל חמירות ולכל זווים קדמך קריאש, לשון חזק, לשון שמלחכי השרת משתמשין בו שנאמר (ישעיה ו:ג) וקרא זה אלל זה, אלל לנציאי אומות העולם נגלח עליהן כלשון עראי וטומאש, שנאמר (צמדזר כג:ד) ויקר חלקים אל כלעס: אליו. למעט את אהרן, ר"י אומר שלש עשרה דורות נאמרו צתורח למשח ולאחרן וכנגדם נאמרו שלש עשרה מיעוטין ללמדך שלל לאחרן נאמרו אלל למשח שיאמר לאחרן, ואלו הן שלש עשרה מיעוטין, לדזר "אתו", מדזר "אליו", וידזר "אליו", ונועדתי "לך" וכו': לאמר וכו' לא ואמור להם דזרי וכשיצני אס יקבלוס, כמו שנאמר (שמות יט:ח) וישצ משח את דזרי כעס וגו'. (רש"י שם)

ובשמעי קול קורא מאהל מועד, למסור תורה אל לב רועד, אמרתי להטות אוזן לדברי אמת, לקבוע כסא בין מאחרי שבת, ואסדר באותיות מה שיש להעיר, אולי נזכה לאור בהיר, יום ולילה להאיר, בעזה"י.

א' רש"י כותב שיש ענין חבה בין הקב"ה לבני ישראל, במה שמצאנו שהוא אינו מדבר להם או אומר להם או מצוה להם שום דבר בלי קריאה קודמת לנביא שלהם, אבל באומות העולם אין הקב"ה מראה להם חבה כזאת, וגם אם יש להם אנשים שזוכים לנבואה, מכל מקום הרי נבואה זאת באה להם בלשון עראי וטומאה.

ומקורו של רש"י מן המדרש ויקרא רבה (א"יג) דאיתא, מה בין נביאי ישראל לנביאי אומות העולם וכו', ור' יששכר דכפר מגדי אמר וכו' אין לשון ויקרא אלא לשון טומאה, כמה דתימר (דברים כג) אשר לא יהיה סהור מקרה לילה, אבל נביאי ישראל בלשון קדושה בלשון טהרה בלשון ברור, בלשון שמלאכי השרת מקלסין בו להקב"ה, כמה דתימר (ישעיה ו) וקרא זה אל זה ואמר, ע"כ.

ושמעתי מקשים, שהרי כאן בפרשה זאת אין כאן ענין של נבואה גרידא, אלא ציווי של תורה ומצוה למשה רבינו, וכל מצוות והלכות ועבודות של כל מיני הקרבנות נצטוו למשה רבינו בספר ויקרא, ואם כן אינו מובן למה כתב רש"י שכאן רואים מעלה בנבואת כלל ישראל כלפי נבואת אומות העולם, והלא יותר ראוי לפרש שמעלה זאת תלויה בענין של תורה ומצוה, שהתורה והמצוה באות בדרך חבה, ומעין לשון המשנה במסכת אבות (פרק ג משנה יד) חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, שנתנית התורה עצמה מגלה את החביבות של בני ישראל בעיני הקב"ה.

ואם כן בקריאה זאת של הקב"ה למשה באהל מועד, ללמד אותו דברי תורה ומצוה, אין כאן מעלה של ישראל יותר מאומות העולם, אלא מעלה של תורה ומצוה אפילו לעומת נבואות אחרות של סיפורי העתידות וכדומה, וצ"ב.

ב' וקושיא מעין זאת ניתנה להקשות בסגנון אחר, שהרי אחד משלשה עשר עיקרי האמונה של הרמב"ם, שאנו נוהגים לחזור עליהם בתפילת "אני מאמין" באריכות ובתפילת "יגדל" בקיצור, הוא שנבואת משה רבינו היא מעולה יותר מנבואת כל הנביאים. אני מאמין באמונה שלמה שנבואת משה רבינו היתה אמתית ושהוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו.

ואם כן מנין לו לרש"י לומר שמעלה זאת של קריאה בלשון חבה, שייכת בכלליות לנבואת ישראל ביחס לנבואת אומות העולם, והרי דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ולעולם אי אפשר ללמוד יותר ממה שנמצא במקור, ואם מצאנו כאן שיש ענין חבה של הקב"ה כלפי משה רבינו בנבואת משה, איך אנו רשאים לבנות מזה כלל בנבואת כל נביאי ישראל ביחס לנבואת כל נביאי אומות העולם, אולי זו היא מעלה המיוחדת לנבואת משה רבינו שהיה אב לנביאים, וצ"ע.

ולא עוד אלא שכאן במדרש רבה (א"יד) איתא, מה בין משה לכל הנביאים, רבי יהודה בן רבי אלעאי ורבנן, רבי יהודה אומר מתוך תשע איספקלריות היו הנביאים רואים וכו', ומשה ראה מתוך איספקלריא אחת שנאמר (במדבר יב) במראה ולא בחידות, רבנן אמרין כל הנביאים ראו מתוך איספקלריא מלוכלכת וכו' ומשה ראה מתוך איספקלריא מצוחצחת וכו', ע"כ.

ואם כן אינו מובן, הרי מיד אחר שהמדרש מבאר מעלת נביאי ישראל, הרי הוא מבאר מעלת נבואת משה על נבואת שאר נביאי ישראל, ואם כן איך יודעים לפרש שמעלת הקריאה שבפסוק זה היא מעלה של נביאי ישראל נגד נביאי אומות העולם ולא מעלה של נבואת משה נגד כל הנביאים, וקושיא זאת היא לא רק על פירוש רש"י אלא גם על דברי המדרש, וצ"ע.

ג' מה שכתב רש"י בשם רבי יהודה ששלש עשרה דברות נאמרו בתורה למשה ולאחריו, מקורו במדרש תורת כהנים הנקרא "ספרא" (א"א) דאיתא, אמר רבי יהודה בן בתירא שלש עשרה

יג - (במדבר יט:א-ב) וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חקת התורה אשר צוה ד' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה וגו'.

והנתן השלשה הראשונים על הרשימה הזאת, אינם נמצאים במלבי"ם, שהרי הוא צירף שני פסוקים שנאמרו רק לאהרן כנ"ל בדרך הקדש שם הוא מביא פסוק שהביא המלבי"ם מפרשת קרח, והוא מוען ששם כבר קידם אותו מיעוט במה שנאמר (יז:ח) זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מורע אהרן הוא וגו' כאשר דבר ד' ביד משה לו, וחזן מזה מביא המלבי"ם עוד פסוק אחד (שמות יב:כח) שנאמר, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ד' את משה ואהרן כן עשו.

ותמותים לי דברי בעל דרך הקדש הנ"ל, שהרי יש לי להביא עוד שלשה פסוקים שהוא לא הזכיר. הראשון הוא בפרשת בהעלתך (יב:ד) שנאמר, ויאמר ד' פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם. השני הוא בפרשת חקת (כ:יב), ויאמר ד' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני כל ישראל וגו'. השלישי הוא שם (כ:כג-כד), ויאמר ד' אל משה ואל אהרן בחר החר על גבול ארץ אדום לאמר, יאסף אהרן אל עמיו וגו'.

ובשלמא אם אתה אומר שרבי יהודה בן בתירא מדבר רק על פסוקים שנאמר בהם לשון "וידבר", וכמו שמשמע מלשונו שאמר שלש עשרה "דברות" נאמרו בתורה למשה ולאהרן, מובן למה אין מונים אלו שנאמר בהם לשון אמירה ולא לשון דיבור. אבל לפי מהלך של בעל דרך הקדש, שהוא מונה שלשה שנאמר בהם "וידבר", למה אינו מונה שלשה הללו שהבאנו, וצ"ע.

ונצטרך לחלק בין שלשה הללו שנאמרו למשה ולאהרן ביחס לחייהם הפרטיים, שהקב"ה קרא להם בנוגע ללשון הרע שדיברו אהרן ומרים על משה, או שקרא למשה ולאהרן לדבר על מיתת אהרן, באלו ודאי יש להבין את הפסוקים כפשוטם שהקב"ה מסר את הנבואה למשה ולאהרן ביחד, ואין אלו דומים לנבואות של הלכות או עונשים על כלל ישראל, שאז ראוי למסור דברי תורה למשה והוא מוסר לאהרן בדרך הרגיל של מסירת התורה.

ולדעת המלבי"ם יש להקשות מצד אחר, שהרי הוא מוען שגם במקום שנאמר בפסוק שדיבר הקב"ה אל אהרן, ולא נזכר שמו של משה בכלל, מכל מקום דורש רבי יהודה בן בתירא שעיקר הדיבור היה למשה והוא מסר לאהרן.

ולפי זה יש להקשות משני פסוקים אחרים. [מהפסוק בפרשת שמות (ד:כז) ויאמר ד' אל אהרן לך לקראת משה המדברה וגו', אין להקשות, שהרי שם פשוט שאמר הקב"ה כן לאהרן עצמו, שהרי משה לא היה במקומו של אהרן וגם לא היה בקשר אתו, ובמציאות הדברים אי אפשר לומר בשום אופן שנמסר ציווי זה על ידי שליחות של משה.]

הראשון הוא בפרשת קרח (יח:א) שנאמר, ויאמר ד' אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש ואתה ובניך אתך תשאו את עון כהנתכם. והשני הוא שם (יח:כ), ויאמר ד' אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל. ולפי המלבי"ם קשה, למה לא הביא רבי יהודה בן בתירא את פסוקים הללו.

ולדעת המלבי"ם נראה שצריכים לומר, שלשונו של רבי יהודה בן בתירא הוא דוקא, שהוא דין רק על פסוקים שנאמר בהם לשון דיבור, וכלשונו ששלש עשרה "דברות" נאמרו בתורה למשה ולאהרן. וכיון שבשני פסוקים הללו מצאנו לשון אמירה ולא לשון דיבור, אינם נכללים בדברי רבי יהודה בן בתירא כאן.

אלא שצריך ביאור לפי שיטת זאת, מה בין לשון דיבור ללשון אמירה בענין זה, ולמה צריכים מיעוט אם כתוב "וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר", אבל אין צורך למיעוט אם נאמר "ויאמר ד' אל משה ואל אהרן לאמר", מה בין זה לזה.

ד' וחזן מזה קשה לי, מהו פשר דבר הנהגה זאת של התורה, שיש כאן מהלך של כתיבת דיבורים כאילו הם נאמרו לאהרן, ומה הרויח הכתוב במה שכלל את אהרן בתוך דברות הללו ואחר כך הציאו אותו על ידי כתיבת מיעוטים, והרי אם היה נאמר בפשיטות וידבר ד' אל משה לאמר, וכמו שהיה באמת שהדיבור היה למשה ולא לאהרן, מה היה חסר בזה.

ואם התורה רוצה להודיע שהדיבורים נאמרו "למשה שיאמר לאהרן", וכלשון המדרש ופירוש רש"י, הלא ניתן לכתוב וידבר ד' אל משה דבר אל אהרן וגו', ולמה יש צורך לכתוב מצד אחד בלשון שיש בו משמעות שהדיבור היה לאהרן, ומצד שני לכתוב מיעוט כרי שלא נמעה לחשוב באמת שהדיבור היה לאהרן, וצריך טעם בדבר.

ה' ודרך אנכי, שמעתי מרגניתא בענין זה מירידי הרה"ג יעקב דוד המניק שליט"א, על פי הברייתא במסכת חגיגה (ו,ו), דתניא רבי ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד, ורבי עקיבא אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד וכו', ע"כ.

ומפרש רש"י שם וז"ל, כללות נאמרו בסיני. הרבה דברים נאמרו סתומים בסיני שלא נתפרשו כל צרכן ופירשו לו לאחר שהוקם המשכן באהל מועד, שהרי לא נתפרשו שם הלכות עבודה ככל הצריך, אלא "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך" (שמות כ), ולא פירש מתן דמיהן הפשיטן וניתוחן של עולות והקרבת אימורין של שלמים: ופרטות באהל מועד. משהוקם המשכן ודיבר עמו מעל הפרוכת, שם פירש לו הכתוב, כדכתיב ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר, ובספר תורת כהנים דהיינו ויקרא נתפרשו כל הלכות קרבן, וכן דברים הרבה: ונשנו. פעם שנית, וכל מה שנאמר כאן נאמר כאן, ואף על פי שלא נכתב: עכ"ל.

חרי שלפי רבי ישמעאל לא נגמר מתן תורה בסיני, אלא גם באהל מועד נתחדשו ונתגלו פרטי מצוות והלכות ודקדוקים, אבל לרבי עקיבא אין שום חידושי הלכות באהל מועד, ושוב מסתבר שאין כאן בחינה של מתן תורה ממש באהל מועד.

ולפי זה יש לומר, שמה שאמר רבי יהודה בן בתירא שמעולם לא נמסר שום דיבור לאהרן, ויש מיעוטים בתורה כנגד כל פעם שנאמר בו שדיבר הקב"ה אליו, זהו רק בשיטת רבי ישמעאל שכל הדיבורים למשה היו בבחינת מתן תורה, וזה לא שייך בשום נביא חוץ ממשה, ואפילו אהרן הכהן בכלל שאר הנביאים לענין זה.

אבל לפי רבי עקיבא יתכן שבפרשיות שנשנו באהל מועד יש מהן שגם אהרן היה שומע בשעה שדיבר הקב"ה למשה באהל מועד, רק שהיה משה שומע לפי דרגת הנבואה שלו ואהרן לפי הדרגתו שלו.

ולפי זה יש להבין את דברי הגמרא במסכת שבת (צז.), [תניא] כיוצא בדבר אתה אומר, (במדבר יב) ויחר אף ד' בם וילך, מלמד שאף אהרן נצטרע, דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יהודה בן בתירא עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין, אם כדבריך הרי התורה כסתו ואתה מגלה אותו, ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק, ע"כ. הרי שנחלקו רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירא אם נצטרע אהרן מפני שקיבל לשון הרע ממרים על משה רבינו שפירש מאשתו.

ולפי הנ"ל יש לומר, שרבי עקיבא הולך לשיטתו שגם אהרן היה מקבל דברי תורה מהקב"ה בתקופת אהל מועד, ומה שלא תפס אהרן שיש חילוק בין נבואת משה לנבואתו בדיבורים הללו היה רק מפני ענותנותו של משה שלא גילה לו, ולזה יש דרך להבין איך נכשל אהרן ולא הבין למה משה פורש מאשתו והוא אינו צריך לפרוש. ואין כאן הוצאת לעז על אותו צדיק דקה בזאת.

אבל רבי יהודה בן בתירא לשיטתו, שמעולם לא קיבל אהרן שום דיבור של דברי תורה מאת השי"ת אפילו בתקופת אהל מועד, אז מסתבר שבודאי הבין אהרן שאצל משה רבינו עדיין ענין מתן תורה קיים כל ארבעים שנה במדבר, והוא חייב לפרוש מאשתו, ומי שאומר שלא הבין אהרן דבר יסודי כזה הרי הוא מוציא לעז על אותו צדיק, עכ"ד.

ו' וכן יש לתמוה על מה שכתב רש"י כאן בסוף דבריו, שמה שנאמר בפסוק זה "לאמר", היינו צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר (שמות ימח) וישב משה את דברי העם וגו'. הרי שיש כאן מהלך של שאלת בני ישראל אם הם יקבלו את המצוות ואת ההלכות, ודבר פלא הוא, מה זה תלוי ברצון העם לקבל, והלא כבר קיבלו את התורה בהר סיני והם חייבים בכל מה שבא משה עכשיו לצוות להם בשם התורה, וצ"ע.

ומקורו של רש"י הוא מהתורת כהנים (א"ג) דאיתא, ד"א לאמר, צא ואמור להם והשיבני, ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהם, שנאמר ודבר אל בני ישראל את כל אשר יצוה, ומנין שהיה משה משיב דברים לפני הנבורה, ת"ל וישב משה את דברי העם אל ד', ע"כ.

ועיין במזרחי ובשפתי חכמים שבתבו שאין כאן אלא ענין של דרך ארץ, שבכל דבר חדש שמוסרים לאדם יש לשאול אם הוא מוכן לקבל, אבל מאד דחוק לפרש כן, שהרי לא מצאנו בכל התורה שצריכים לשאול את בני ישראל על כל מצוה ומצוה אם הם רוצים לקבלה. וגם קשה מה יעשו אם פתאום ישיבו בני ישראל שאינם רוצים לקבל, והלא אין זו שאלה אמיתית אלא ענין של נימוס ודרך ארץ נרידא.

ובשלמא בשעת מתן תורה בפסוק שהביא רש"י, שהשיב משה את דברי העם אל השי"ת, שם בודאי יש מושג של שאלת העם אם הם רוצים לקבל, שיש מושג כללי של קבלת התורה בדעת וברצון, ואמירת נעשה ונשמע היא גילוי דעת של עם ישראל על רצון לקבל את התורה כולה, וליכנס בברית עם הקב"ה על קיום התורה ומצותיה [וגם יש ענין מעין הרצון לקבל קידושין, לפי

המושג של אישות בין הקב"ה ועם ישראל על ידי מתן תורה, כמפורש במשנה במסכת תענית (כו):
ביום חתונתו זה מתן תורה וכו'.

אבל עכשיו בשעת מסירת מצות הקרבנות והלכותיהן, אינו מובן למה יש לבא ולשאול את בני ישראל אם הם רוצים לקבל, וגם אינו מובן למה הקב"ה צריך לחכות עד שישב אותו משה רבינו דבר בענין זה, לראות אם יקבלו אותו, וצ"ע כנ"ל.

קלז

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן לד' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצנו לפני ד'. וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו. ושחט את בן הבקר לפני ד' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד. (ויקרא א:ב-ד)

אדם כי יקריב מכם. כשיקריב קרבנות נדבך דיצר בענין: אדם. למע נאמר, מכ אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שכל כיס שלו, אף אחס לא מקריבו מן הגזל: אל פתח אהל מועד. מטפל בכצאחו עד העזרה וכו': יקריב אותו. מלמד שזכרין אותו, יכול צעל כרחו, תלמוד לומר "לרצנו", כל כילד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: לפני ד' וסמך. אין סמיכה צמח: (רש"י שם)

גם בפסוקים הללו ובדברי רש"י נתקלתי בהרבה מכשולים להבנת הדברים על בוריים, ואסדר את ההערות לפי אותיות בעזה"י.

א' מה שכתב רש"י טעם למה נאמר כאן בלשון "אדם", שהוא ללמוד מאדם הראשון שאין להביא קרבן מן הגזל, מקורו הוא ממדרש ויקרא רבה (כוז) דאיתא, אמר רבי ברכיה אמר לו הקב"ה וכו' ידא קרבנך דומה לקרבנו של אדם הראשון שהיה הכל ברשותו ולא הקריב מן הגזילות ומן החמסים, אף אתה לא תקריב מן הגזילות ולא מן החמסים, ואם עשה כן (תהלים סט) ותיטב לד' משור פר, ע"כ.

ת אברים

מע בשעה
ואהרן לפיר, (במדבר
ני יהודה בן
אתה מגלה
ה בן בתירא
.יה בתקופת
וללו היה רק
ן למה משה
ואת.תורה מאת
רבינו עדיין
- שלא הביןר", היינו צא
ברי העם וגו'.
בר פלא הוא,
כל מה שבאושביבני, ומנין
ומנין שהיה
.דש שמוסרים
ו בכל התורה
מה יעשו אם
ול נימוס ודרךל השי"ת, שם
קבלת התורה
התורה כולה,
קידושין, לפי

קונטרס רמ"ח אברים

וחנה בגמרא במסכת סוכה (ל.) איתא, דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה שנאמר (מלאכי א) והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה וכו', בשלמא לפני יאוש (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא ולא ידידה הוא וכו', ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי (ישעיה סא) כי אני ד' אוהב משפט שונא גזל בעולה וכו', ע"כ.

ומבואר בלשון הגמרא שיש כמה מקראות מן התורה ומן הנביאים להורות שאין להביא קרבן מן הגזל, והמקור הראשון לכל הענין הזה הוא הפסוק שלנו שנאמר בו אדם כי יקריב "מכם" קרבן, ודורשים שהקרבן צריך להיות "מכם", בבעלותו של המקריב ולא מן הגזל.

ואם כן אינו מוכן, למה לו לרש"י כאן להביא דרשה בשם המדרש, ללמוד בדרך אגדה כאילו לשון "אדם" כאן משמע אדם הראשון, והא יש סוגיא שלימה בתלמוד בבלי הלומד מפסוק שלנו בדרך של הלכה גמורה, שבין שנאמר "מכם" אין להביא דבר שאינו שלו אלא גזול בידו, וצ"ע.

ובפרט, שהרי אין כאן שום ענין זהירות או מעלה באדם הראשון שניתן לדמות אליו וללמוד ממנו דרך הישר, מפני שאצלו לא היה אפשר בכלל להביא גזל גם אם רצה לעשות כן, כיון שהכל היה ברשותו ולא היה אפשר לגזול.

ואם כן אין כאן מקור הלכתי או מוסרי ממעשה של אדם הראשון כלל, ואין לומדים אפשר מאי אפשר, ולכל היותר יש כאן רמז של אנדרתא ולא הילכתא, ולמה עדיף לו לרש"י להביא מזה מקור להלכה של איסור גזל בהקרבת הקרבנות, וצ"ע.

ב' הנה מה שכתב רש"י על המלים "אל פתח אהל מועד", שהבעלים חייבים למפל בהבאת הקרבן עד העזרה, מקורו הוא בתורת כהנים (פרשתא גיג) דאיתא, אל פתח אהל מועד, מטפל בו ומביאו אל פתח אהל מועד, ע"כ.

ולא מצאתי ברמב"ם הלכה כזאת, שיש חיוב מיוחד על הבעלים למפל בקרבן, ולזה קשה לי להבין בדיוק מה נתחדש כאן בדרשה זאת של המדרש, ולמה טרח רש"י להביא אותה.

ולמשל, אם האדם מנדב קרבן ואומר על בהמה שלו "הרי זו עולה", והוא מוכן להביא אותה לעזרה כשיעלה לירושלים לרגל, אבל עכשיו אין לו כסף להאכיל את הבהמה חודש או חודשיים עד החג, איזה חיוב יש עליו היום למצוא אוכל לבהמה זאת. ואם הוא קורא לגובר של הקדש ואומר לו שאין לו כסף להאכיל אותה וגם אין לו דרך להקריב אותה עד הרגל, מה דינה של בהמה זו.

ובפשוטו הייתי אומר שזה עצמו הוא מה שכתב כאן בתורת כהנים ובדברי רש"י, שהחיוב להאכיל את הבהמה ולשמור אותה ולדאוג לנקיות ובריאות שלה עד שהוא מוכן להביאה לעזרה ולהקריבה, מוטל על בעל הקרבן שנדב אותה לעולה, וכל זה נכלל באחריות שלו להביא קרבנו אחרי שהוא התנדב להקריב אותה לעולה או לשלמים. אלא שאם כן אינו ברור למה לא פסק הרמב"ם דבר זה בפירוש להלכה, וצריך אני לרב בזה.

ג' מה שכתב רש"י שלומדים ממה שנאמר "יקריב אותו", שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, מקורו הוא מגמרא במסכת ראש השנה (ו.) דאיתא, ת"ר מוצא שפתיך זו מצות עשה, תשמור זו מצות לא

הוא

SECRET

Abstract